

Inhoud

Register 490

Colofon 526

Atlas Argentinië 496

Thema's

Met zeventig kilometer per uur door het espartogras – de nandoe	20
De onsterfelijken van Argentinië – Perón en Perón	42
Gaicho's en gauchadas	50
Met tranen in de ogen – de Argentijnse tango	58
Wijnstokken van wereldfaam – Argentijnse wijn	66
Teatro Colón – de Scala van Argentinië	120
Macanudo – lunfardo in Buenos Aires	132
Van schuilhut tot tudorkasteel – estancia's op de pampa	150
Máxima – koningin met pit	182
Ontmoeting met walvissen in Valdés	218
Straat van tranen	234
Het zesde continent	242
Van de keukenla naar het British Museum	251
De oorlog van 74 dagen en zijn gevolgen	262
Grotschilderingen aan de Río Pinturas	286
Groepsfoto met dame	294
Het Argentijnse dinoregister breekt records	317
Het dak van Amerika – de Aconcagua	335
Zweven in de schaduw van zesduizenders	336
Het erfgoed van de Inca's	338
Het vreemdste bedevaartsoord ter wereld	350
Op lemen voeten – de Diaguitaculturen	375
Wonen in koloniale stijl	416
De vreedzame verovering – jezuïetenmissieposten en mateteelt	466
U leert hem vanzelf – de wet van de jungle	480
Indianen in de Gran Chaco	486

Maatschappij en dagelijks leven

De supporters van Boca Juniors zien zichzelf als zwarten, en rijke Argentijnen benadrukken dat ze niets gemeen hebben met de indianen die in Patagonië ooit rondliepen in de huiden van guanaco's. In Argentinië hebben mensen van de meest uiteenlopende afkomst een vaderland gevonden – het Zuid-Amerikaanse land is daarmee een zeer multiculturele samenleving geworden.

Bevolking en levensstijl

Jorge Luis Borges, de belangrijkste auteur van Argentinië, heeft eens gezegd dat Argentijnen afstammen van de schepen. De historische werkelijkheid ligt iets anders – de aanwezigheid van de indianen kan niet zomaar genegeerd worden – maar Borges' stelling snijdt wel hout. In het meest Europese land van Zuid-Amerika wonen tegenwoordig 40 miljoen mensen, maar slechts 1 miljoen daarvan kunnen met enig recht indianen genoemd worden, en die zijn vaak nog van gemengd bloed ook. Deze verschillende etnische groepen wonen in de uitlopers van de Andes van Patagonië, in de puna, de *chaco* en Misiones. De grootste groep vormen de Mapuches (Araucanen) in de provincies Río Negro en Neuquén. In het kader van een heropleving van het *indigenismo*, op initiatief van de Defensa de la Cultura Indígena, kozen voor het eerst sinds 100 jaar de Mapuchestammen in 1995 weer caciques (opperhoofden).

Feodale verhoudingen

De *desindianización* van Argentinië, wat een mooi woord is voor de uitroeijing van de indiaanse bevolkingsgroepen, maakte de invoering mogelijk van een feodale agrarische maatschappijstructuur, die door de vroege Spanjaarden naar Zuid-Amerika werd overgebracht en waarvan de reusachtige estancia's tegenwoordig nog de zichtbare uitdrukking

vormen. Slechts op enkele plaatsen, waar de agrarische omstandigheden uitzonderlijk gunstig waren, konden de nederzettingen van de kolonisten zich ontwikkelen tot steden. De kiemcellen waar de steden in het binnenland uit zouden voortkomen, waren de in het indianenterritorium vooruitgeschoven forten of landgoederen van de jezuïeten, zoals de suikerrietestancia's van Tucumán. Op het plateland kwamen al spoedig ook nieuwe samenlevingsvormen tot ontwikkeling. Tussen de kleine veeboeren kwam een hoge mate van solidariteit en gemeenschapszin tot stand, in eerste instantie vaak zelfs met de indiaanse burens – zoals blijkt uit de getuigenissen van de eerste Welshe nederzettingen. De paternalistische verhoudingen op de grote landgoederen van Patagonië en Vuurland hadden ook belangrijke voordelen: hier waren immers scholen, kerken en ziekenhuizen.

Leven in de stad

Het leeuwendeel van de immigratiestroom (in volgorde van aantallen: Italianen, Spanjaarden, Fransen, Duitsers, Engelsen, Polen, Grieken, Syriërs en Libanezen) werd geabsorbeerd door de in het begin van de 20e eeuw opbloeiende hoofdstad Buenos Aires. In deze industriestad kwam naast een leger van arbeiders ook een brede middenklasse tot stand van ambachtslieden, technici en kooplieden.

Deze invloedrijke middenklasse tilde Argentinië sociaal en cultureel uit boven de

De omgeving van Buenos Aires

Al is de miljoenenstad nog zo aantrekkelijk, de inwoners willen toch ook altijd weer de natuur in. In de Delta del Tigre (Tigredelta) met zijn wirwar van waterlopen kunt u de natuur in bijna oorspronkelijke vorm beleven. En op een estancia bij het kampvuur met een beker mate in de hand een paar uur in de traditionele gauchocultuur duiken.

2 Delta del Tigre ► 14, E 3/4

Kaart: blz. 148

Wie de noordelijke voorsteden van Buenos Aires niet heeft gezien, kent de stad niet. De miljoenenmetropool stroomt als het ware uit naar het noorden, langs de oever van een rivier die zijn monding elk jaar 90 m verder de Atlantische Oceaan in schuift. Noch de delta van de Mississippi, noch die van de Amazone bouwt zo vlijtig aan zijn verzanding als die

van de 4500 km lange Paraná. De havenstad Buenos Aires zal op een dag landinwaarts liggen. Nu al is de door talloze parallel- en dwars-rivieren, kanalen en zijtakken doorsneden Delta del Tigre half zo groot als Nederland. Op de eilanden die zo zijn ontstaan, wonen 10.000 mensen – sociaal-cultureel wijselijk verdeeld in *isleños* (hier geboren eilanders) en *isleros* (het asfalt ontvluchte stadsbewoners). De geboren deltabewoners produceren hout, vlechtwerk van wilgentenen en fruit, dat op

In de wateren van de Delta del Tigre zijn niet garages maar aanlegsteigers gewild

Tierra del Fuego, de zuidpunt van Zuid-Amerika, loopt uit in de beruchte Kaap Hoorn. Vuurland is het einde van de bewoonde wereld en behoort tot de bestemmingen die alleen al door hun bijzondere plaats op aarde veel globetrotters trekken. Maar dit deel van Argentinië heeft meer te bieden: ruig subantarctisch landschap, eenzame estancia's, door wind geteisterde bossen, gletsjers, meren en een wirwar van waterwegen.

Geschiedenis en geografie

Rook aan de horizon

Wie zag de rook het eerst? Magelhães in oktober 1520 of de zeelieden van de door kruidenhandelaar Cristovão de Haro uitgezonden vloot, waarover de Duitse astronoom Johannes Schöner al vijf jaar eerder berichtte dat hij de zuidelijkste punt van het Amerikaanse continent had omzeild? Officieel ging de eer voor de ontdekking van het huidige Argentijnse deel van Vuurland naar Francisco de Hoces, wiens karvelen bij San Lesmes in 1526 door een storm naar 55° zuiderbreedte afdreven: 'Naar het einde van de wereld', zoals de kapitein in zijn logboek schreef. De rook – geen vuur –, waarover de eerste zeevaarders spraken, waaide uit een gat in van takken, gras en zeehondenpels gemaakte inboorlingenhutten aan de lijzijde, waarvan de tweede, naar de wind gekeerde opening als ingang diende. De oorspronkelijke naam van *finis terrae* luidde dan ook Tierra del Humo (Rookland), niet Vuurland.

Vroege bewoners

De ongeveer 10.000 jaar geleden op de eilandengroep Vuurland gelande mensen behoorden tot vier sociaal-cultureel zeer verschillende volksstammen. Het noorden en midden van Isla Grande werden gedomineerd door op guanaco's en nandoes jagende Ona's (Selk'nam, de laatste Onavrouw stierf in 1999), terwijl Haushs (Algeneters) het zuidoostelijke

deel van het Grote Eiland bewoonden. De Alacalufs leefden als nomaden van de jacht op zeedieren in West-Vuurland (tegenwoordig Chili) en de Yamaná's (Yahgans) in Oost-Vuurland (tegenwoordig Argentinië) en rond het Beaglekanaal.

Dat uitgerekend die zeestraat de naam draagt van het beroemde schip waarop Charles Darwin zijn onderzoeksreis maakte (het boegbeeld was een *beagle*, een speurhond), is een van de vele ironische feiten van de wereldgeschiedenis. De jonge Britse wetenschapper omschreef de in uitgeholde boomstammen door de waterlopen van Vuurland peddelende Yamaná's als de 'gemeenste en ellendigste schepsels' die hij ooit was tegengekomen. Hij aapte ook de taal van deze indianen na, waarvan de metaforische rijkdom later door zijn landgenoot Thomas Bridges werd beschreven in een woordenboek, tegenwoordig een belangrijk taalkundig werk (zie blz. 251).

Ontstaan van het grote eiland

Wie een blik op de vorm van Zuid-Amerika werpt, ziet dat de zuidelijkste punt van het subcontinent naar het oosten is gekromd. Deze misvorming is ontstaan door een trage draai-beweging (in een periode van miljoenen jaren), die op gang werd gebracht door de platentektoniek op de bodem van de Grote Oceaan. Daar schuift met een snelheid van 9 cm per jaar de Nazcaplaat naar de Zuid-Amerikaanse westkust, onder de continentale plaat, die op som-